

แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
GUIDELINES FOR WASTE MANAGEMENT OF CAMP SON COMMUNITY, KHAO KHO
DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE WITH FOCUSING ON COMMUNITY PARTICIPATION

อรรถนันท์ คำยิ่ง¹ และ โชติ บติรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
seedauy_aq59@hotmail.com¹

Received 15 April 2021; Revised 20 April 2021; Accepted 23 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์ เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน และเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งสิ้น 353 หลังคาเรือน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้ 1. การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและสำรวจแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย 2. วิเคราะห์องค์ประกอบมูลฝอยเพื่อได้ข้อมูลด้านลักษณะขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน 3. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชน โดยเน้นการให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ต้องการดำเนินงานในพื้นที่ 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานร่วมกับชุมชน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการและดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการฯ 5. ติดตามและประเมินผลในการดำเนินแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม 6. การสรุปผลการดำเนินงานและขยายผลการดำเนินงานสู่ชุมชนใกล้เคียง

คำสำคัญ: การจัดการมูลฝอย, ชุมชนแคมป์สน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this study were to study the level of the community participation in the waste management of Camp Son community to study the expectation for the waste management of Camp Son community and to study the guidelines for the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province. This research applied the Mixed Methods

Research consisting of the Qualitative Research and the Quantitative Research. The sample of the research was 353 people living in Camp Son Sub-district, Khao Kho District, Phetchabun Province and 9 key informants. The research instruments were the questionnaire and the interview. The statistics used frequency, percentage, mean, and standard deviation.

Results of the Research 1. The level of the community participation in the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province was at the high level. 2. The expectation for the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province was at the high level. 3. The guidelines for the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province were: 1) making the background of the community and surveying the waste sources, 2) analyzing the waste composition to know the waste characteristic in the community, and 3) making the community participation and the community networks with the community participation in proposing the plan/project/activity. 4) The local government organizations operated with the community in making the plan/project, provide the activities conforming to the plan/project, 5) monitor and evaluate the project, and 6) summarize the results and expand the results to the nearby community.

Keywords : waste management, Camp Son community, community participation

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความทัดเทียมกับนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศแล้ว การบริหารการจัดการมลพิษในประเทศก็ยังคงเป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญของประเทศนั้นๆ อีกด้วย ซึ่งมลพิษหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่บริหารจัดการยากมาก คือปัญหาขยะมูลฝอยประเทศไทยในปี พ.ศ.2562 ขยะมูลฝอย เกิดขึ้นประมาณ 28.7 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3) โดยขยะมูลฝอยจะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมต่างๆ จำนวน 12.6 ล้านตัน (ร้อยละ 44) (ส่วนใหญ่เป็นขยะรีไซเคิลและทำปุ๋ยอินทรีย์) และกำจัดอย่างถูกต้อง 10.3 ล้านตัน (ร้อยละ 36) โดยปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกจัดการตั้งที่กล่าวมาข้างต้นมีสัดส่วนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 11 สาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งสินค้าจากบริการสั่งซื้อออนไลน์สินค้าและบริการสั่งอาหารทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2551)

ในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง วิธีการกำจัดมูลฝอยประเภทเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค จะให้สัตว์เลี้ยงหรือนำไปทิ้งบริเวณพื้นที่ว่างรอบบ้าน หรือมีการทิ้งใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุง แล้วทิ้งลงถังมูลฝอยร่วมกับเศษกระดาษ ถุงพลาสติกกระป๋องหรือของที่ไม่ใช้แล้ว ถึงขยะส่วนใหญ่จะใช้ถังเพียงใบเดียว ไม่มีการใช้ถุงรองด้านในเพื่อรองรับมูลฝอย การทิ้งมูลฝอยจะทิ้งตามที่สาธารณะหรือพื้นที่ว่างของผู้อื่น รวมไปถึงการเผามูลฝอยที่กลางแจ้ง ซึ่งมีทั้งมูลฝอยอินทรีย์ เช่น กิ่งไม้ เศษใบไม้หรือมูลฝอยที่เผาแล้วทำลายชั้นบรรยากาศเช่น โฟม ถุงพลาสติก นอกจากนี้บางส่วนมีการทิ้งในแม่น้ำลำคลอง รวมถึงการขาดการบริหารจัดการเก็บมูลฝอยในสวนของเทศบาลตำบล (สุภาณี มาโตม อ่างใน นัยนา เดชะ. (2557) และตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นได้เริ่มมีผลบังคับใช้ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการระบบสุขภาพ จะต้องมีส่วนร่วมด้วยตามเจตนาแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ระบุไว้ว่า รัฐต้องมีการส่งเสริม การบำรุงรักษา และการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามแนวทาง

ของหลักการพัฒนายั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการมลพิษที่มีผลต่อด้านสุขภาพ ด้านสวัสดิภาพและด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนปัญหาหมอกฝอยในชุมชนนี้ทางหน่วยงานยังไม่มีระบบการจัดการและภาคประชาชนเองยังขาดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนในการจัดเก็บก่อนทิ้ง (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547)

จากสภาพดังกล่าว จึงจำเป็นจะต้องเริ่มที่ต้นเหตุ ตั้งแต่การเกิดมลฝอยจนกระทั่งการกำจัดมลฝอยของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการดึงศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนเอง เพราะชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญมากในดำเนินงานต่างๆ เมื่อชุมชนเข้มแข็งเท่ากับเป็นการสร้างอำนาจและพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชน ดังนั้นการทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาหมอกฝอย นั่นคือ การยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรากฐานในการจัดการมลฝอย โดยใช้เทคนิค (Appreciation Influence Control) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมมีโอกาสได้ แสดงความคิดเห็น และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และหาทางเลือกร่วมกันโดยถือว่าความคิดของทุกคนมีความหมายซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของในทุกขั้นตอน ซึ่งทำให้ผู้ที่เข้ามาพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการพัฒนาได้ตามความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2552)

ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ประมาณ 96 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทและเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเจริญที่เริ่มเข้ามาประกอบกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยอย่างจำกัด และมีการเพิ่มของประชากรและรีสอร์ทที่พักอย่างรวดเร็วเมื่อจำนวนประชากรและที่พักรีสอร์ทเพิ่มมากขึ้น สิ่งตามมาเกิดแหล่งสาธารณสุขโรคตามมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นตลาดหรือร้านขายของชำ ซึ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดมลฝอยทั้งสิ้น ปัจจุบันมีปริมาณมลฝอยประมาณ 10 ตัน/วัน อัตราการผลิตมลฝอยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.54 กิโลกรัม/คน/วัน โดยมีมลฝอยประเภทเศษอาหารมูลฝอยประเภทกระดาษ มูลฝอยประเภทโลหะ มูลฝอยประเภทพลาสติกของขม คัดเป็นร้อยละ 38.95, 20.28, 16.74 และ 5.57 ตามลำดับ (เทศบาลตำบลแคมป์สน, 2560) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่ว่าปัญหาเรื่องมลฝอยในชุมชนเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขตั้งแต่ต้นเหตุในการเกิดมลฝอย นั่นคือ ประชาชนในชุมชนต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหานี้จึงจะได้รับการแก้ไข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ในการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มเพื่อคิดกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการจัดการมลฝอย ทำให้เกิดการพึ่งตนเองจนเกิดเป็นการพัฒนายั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการมลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนเขตตำบลแคมป์สนหลังคาเรือนละ 1 คน จำนวน 14 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 2,982 หลังคาเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนเขตตำบลแคมป์สนหลังคาเรือนละ 1 คน จำนวน 14 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 353 หลังคาเรือน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของแนวทางการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศอายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการมูลฝอยของประชาชน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มี 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งความคาดหวังมี 4 อย่าง ได้แก่ ชุมชนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนดีขึ้น การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขยะมูลฝอยมีการคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ และชุมชนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมูลฝอย

2.2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่างๆ ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงนายกเทศมนตรีตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 353 ชุด ได้รับกลับคืนมา 353 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

5. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 แบบสัมภาษณ์

1. ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขอ อนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการมูลฝอยของประชาชน โดยมีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List)

โดยทั้งตอนที่ 1-2 ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัด มูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

โดยทั้งตอนที่ 3-4 ผู้วิจัยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

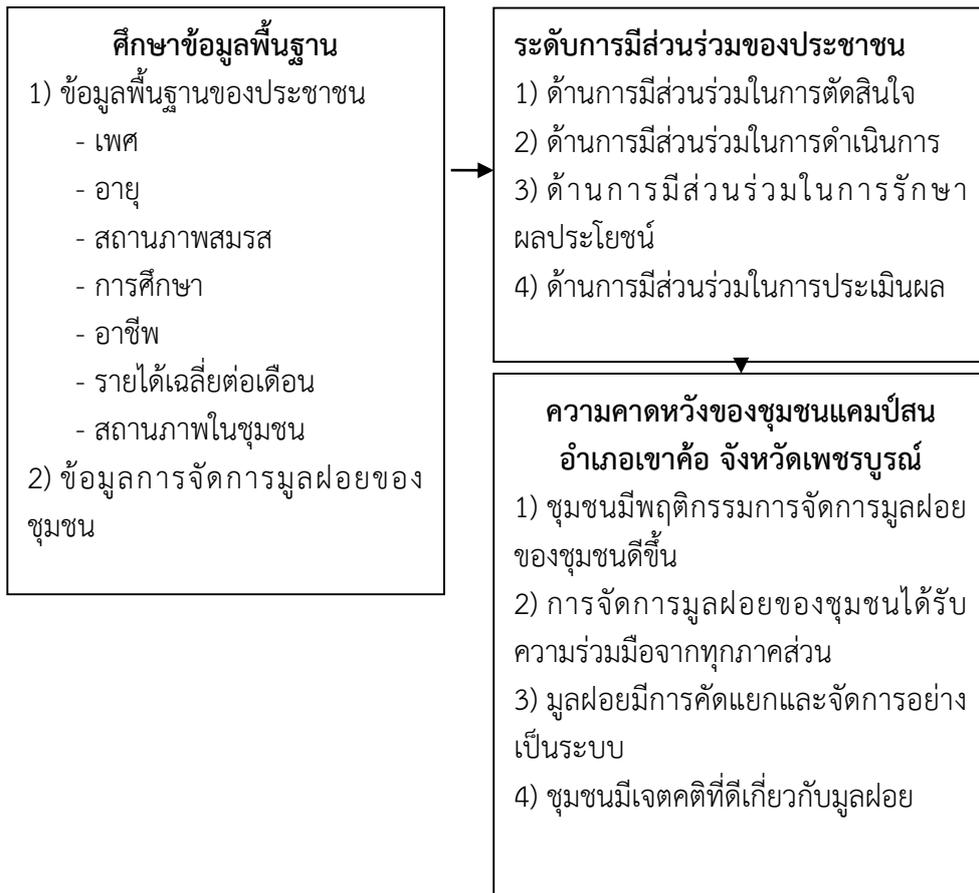
1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

(n=353)

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.96	0.726	มาก
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.05	0.630	มาก
การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์	4.01	0.636	มาก
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.09	0.634	มาก
ภาพรวม	4.03	0.551	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, $S.D.=0.551$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

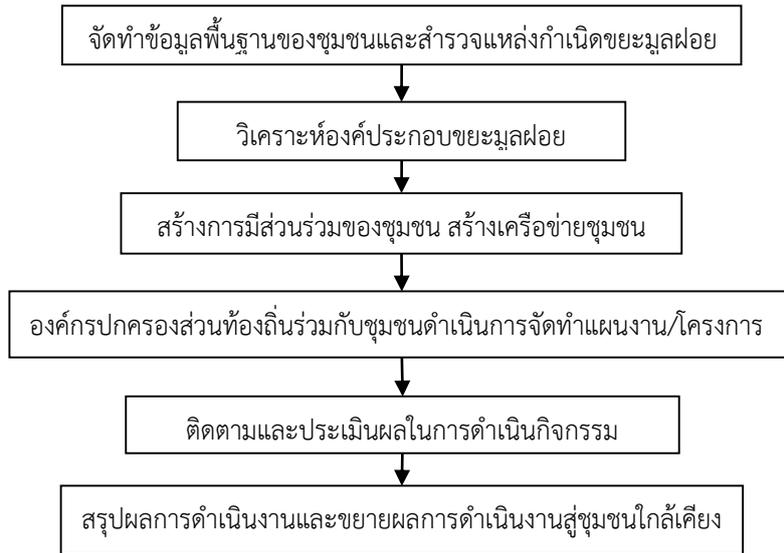
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	4.09	0.539	มาก
การจัดการมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน	3.96	0.582	มาก
การคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ	4.04	0.575	มาก
เจตคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย	4.13	0.493	มาก
ภาพรวม	4.05	0.485	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=0.485$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน เจตคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย การคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ และการจัดการมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key IN formant) จำนวน 12 คน ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังนี้ แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการ เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการดำเนินกิจกรรมลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่นั้นๆ แนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ควรมีขั้นตอนการดำเนินการที่เข้าใจง่าย ควรดำเนินการ ดังนี้

แผนภาพ 2 แนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการเสนอปัญหาสาเหตุของปัญหาในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของในที่ประชุมเพื่อเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหามูลฝอยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนกับกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ทางราชการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐบดี บัวเย็น (2558) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษาเทศบาลตำบลลงเหนืออำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ โดย ในขณะประเภทต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้นมา ประชาชนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดการ โดยการใส่ถุงดำและแยกประเภทขยะเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพฤติกรรมในการจัดการขยะในด้านต่างๆ 3 ด้าน คือด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยญา ตันศิริ (2554) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแพร่ ในขั้นตอนที่หนึ่งคือการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาขยะและการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกับเทศบาลเมืองแพร่และในขั้นตอนที่สามคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลขั้นตอนที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือขั้นตอนที่สองศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยตามแนวคิดการจัดการขยะแบบ 3Rs

ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมจัดการมูลฝอยในครัวเรือน เจตคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย การคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ และการจัดการมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาค

ส่วน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการชักชวนเพื่อนบ้านนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ และนำเศษอาหารไปใช้เลี้ยงสัตว์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล ชัยรัตน์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการปรับปรุงประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชนโดยวิธีปัญหาการจัดเส้นทางเดินรถกรณีศึกษาเทศบาลตำบลลวงเหนือ อำเภออดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาสรุปได้ว่าการปรับปรุงประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชนโดยวิธีปัญหาการจัดเส้นทางเดินรถสามารถลดระยะทางในการเดินรถได้ร้อยละ 39.13 ทำให้ลดงบประมาณในการดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยได้ถึงร้อยละ 24.15 และสามารถกำหนดตำแหน่งการติดตั้งถังขยะได้อย่างเหมาะสม การศึกษานี้ยังสามารถนำไปใช้กับเทศบาลตำบลลวงเหนือได้โดยตรง และยังนำไปประยุกต์ใช้กับระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆได้อีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชนันท์ เชียงพลุกซ์ และคนอื่นๆ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการมูลฝอยชุมชนชนบทบ้านโคกม่วงอำเภอนอนสรวง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า สภาพการจัดการมูลฝอยเบื้องต้นใช้วิธีเผากลางแจ้งนำไปลักลอบทิ้ง ณ พื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขา ซึ่งเป็นพื้นที่เอกชนและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเขามารับผิดชอบในการจัดเก็บและขนย้ายเพื่อการจัดด้านประเภทและปริมาณมูลฝอยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ มูลฝอยของทางการเกษตรโดยมูลฝอยชุมชนแบ่งได้ 2 ประเภทย่อยคือมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้งจากการใช้แบบบันทึกการเก็บข้อมูลน้ำหนักมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า ประชาชนบ้านโคกม่วงมีอัตราการเกิดมูลฝอยเฉลี่ยใกล้เคียง 0.1 กิโลกรัม/คน/วัน ส่วนพื้นที่รองรับจากการลักลอบทิ้งมูลฝอยสะสมก่อนศึกษาเท่ากับ 761.8 กิโลกรัม และมีอัตราการสะสมเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 37.03 กิโลกรัม

แนวทางการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า แนวทางการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น ควรดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้ 1. การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและสำรวจแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย 2. วิเคราะห์องค์ประกอบขยะมูลฝอยเพื่อได้ข้อมูลด้านลักษณะขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ในชุมชน 3. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชน โดยเน้นการให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ต้องการดำเนินงานในพื้นที่ 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานร่วมกับชุมชน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการและดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการฯ 5. ติดตามและประเมินผลในการดำเนินแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม 6. การสรุปผลการดำเนินงานและขยายผลการดำเนินงานสู่ชุมชนใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพริมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะกรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง มีความต้องการรู้ถึงพฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นระหว่างประชาชนผู้พักอาศัยในคอนโดมิเนียมกับกรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง ข้อค้นพบที่สำคัญคือ นิติบุคคลอาคารชุดทั้ง 4 แห่งมีระบบการคัดแยกขยะที่ชัดเจนมากกว่าชุมชนดั้งเดิมในกรุงเทพมหานคร โดยมีการจัดวางถังขยะแบบแยกประเภทไว้ในทุกชั้นของอาคารที่พัก นอกจากนี้นิติบุคคลบางแห่งยังมีมาตรการแม่บ้านทำการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งในบริเวณที่จัดเตรียมไว้เพื่อรอเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตมาจัดเก็บเพื่อนำขยะที่คัดแยกโดยเฉพาะขวดน้ำพลาสติกไปขายเป็นรายได้นำมาใช้หมุนเวียนในระบบบริหารจัดการของคอนโดมิเนียม ทำให้สอดคล้องกับแนวทางการสร้างความร่วมมือของกรุงเทพมหานคร แม้ว่าปัจจุบันกรุงเทพมหานครยังไม่มีกรนำรถขยะแบบแยกประเภทมาใช้ในช่วงเวลานี้ก็ตาม ทำให้เกิดแนวโน้มที่ดีในการลดปริมาณขยะจากคอนโดมิเนียมแม้ว่าความร่วมมือของประชาชนที่เกิดขึ้นจะอยู่ในระดับปานกลางก็ตาม ทั้งนี้ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการบริหารจัดการขยะของคอนโดมิเนียมและกรุงเทพมหานคร อาทิกรุงเทพมหานครควรมีรถเก็บขยะแบบแยกประเภทไม่ควรเก็บไปรวมกันหรือมีการต่อเติมให้เป็นรถจัดเก็บขยะเป็นกรณีพิเศษและ

กรุงเทพมหานครควรประสานงานกับฝ่ายนิติบุคคลอาคารชุดเพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง รวมไปถึงนิติบุคคลอาคารชุดควรจัดห้องเก็บขยะเพื่อรอการขนย้ายให้เป็นระบบโดยมีการจัดการด้านการระบายอากาศและต้องออกแบบเพื่อป้องกันไฟไหม้ด้วยเป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการขยะให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ทางเทศบาลควรจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างง่าย โดยไม่ต้องมีระบบการจัดการจัดโดยมุ่งเน้นมาตรการการลดการเกิด และการคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชน ณ แหล่งกำเนิด เป็นวิธีการที่ดีที่สุดของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพราะเมื่อมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนน้อยลงก็จะช่วยให้ภาระในการเก็บรวบรวม การขนส่ง รวมทั้งการนำไปกำจัดก็ลดลงด้วย ซึ่งใช้แนวทางในการลดปริมาณขยะมูลฝอยตามหลักการ 3 Rs ได้แก่ การลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่แหล่งกำเนิด (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

2) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างมีระบบ โดยอาศัยเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพิจารณาเลือกใช้ระบบการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็นด้านขยะมูลฝอยชุมชน ทั้งนี้ ต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ระบบ และศักยภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วย เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้ เทคโนโลยีที่เลือกใช้ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ หรือหากมีผลกระทบต้องอยู่ในระดับที่น้อยที่สุดหรือสามารถควบคุมผลกระทบนั้นได้

3) จัดกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยเทศบาลควรมีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย ที่มุ่งเน้นการนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ และแปรรูปเป็นพลังงาน โดยพิจารณาตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน พื้นที่ให้บริการ ระยะทางขนส่ง เทคโนโลยี ภาวะเทียบและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องค่าใช้จ่าย เป็นต้น

4) เทศบาลควรส่งเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยจัดให้มีรูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น ธนาคารขยะมูลฝอย การทำปุ๋ยหมักหรือการหมักปุ๋ย ขยะมูลฝอยแลกไข่ไก่และสิ่งของ ตลาดนัดรีไซเคิล ชมรมสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้หรือขยะมูลฝอยรีไซเคิล เป็นต้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลด การคัดแยก และนำขยะมูลฝอยชุมชนมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างลักษณะนิสัยในการจัดการขยะมูลฝอยประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ของทางเทศบาลเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในขอบเขตพื้นที่ที่กว้างขึ้น เช่น ศึกษาการจัดการขยะ มูลฝอยในเขตพื้นที่จังหวัดทั้งหมด และนำมาเปรียบเทียบวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กมล ชัยรัตน์. (2558). การปรับปรุงประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชนโดยวิธีปัญหา
การจัดเส้นทางเดินรถกรณีศึกษาเทศบาลตำบลลวงเหนือ อำเภอคอยสะแกตจังหวัดเชียงใหม่. (วิศวกรรม
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2551). *สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2551*. กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุม
มลพิษ.
- ณัฐชนันท์ เชียงพลกฤษ และคนอื่นๆ. (2558). สภาพการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนชนบทบ้านโคกม่วงอำเภอโนนสัง
จังหวัดหนองบัวลำภู. *รายงานการวิจัยคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทศบาลตำบลแคมป์สน. (2560). *แผนพัฒนาตำบล พ.ศ. 2560-2564*. เพชรบูรณ์ : เทศบาลตำบลแคมป์สน.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การ
พิมพ์.
- นัยนา เดชะ. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเลม็ด อำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- ประชาสรรณ แสนภักดี. (2552). *เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม* สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564 จาก:
<http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>
- พริมาดา ฉลองชัยสิทธิ์. (2558). *พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะกรณีศึกษา
คอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง*. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารจัดการสาธารณะ).
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

